

Construcziuns federalas – l'architectura da la Svizra uffiziala

Invistas en l'istorgia ed en las sfidas actualas da l'Uffizi federal per edifizis e logistica

■ La Direcziun da las construcziuns federalas, fundada il 1888, è vegnida renunziata l'onn 1980 en Uffizi da construcziuns federalas (UCF). E dapi il 1999 procura l'Uffizi federal per edifizis e logistica (UFEL) per in bun funcziunament dal manaschi da l'administraziun federala. El metta a disposiziun ils edifizis, ha quita da lur mantegniment ed equipescha l'administraziun cun mobigliar e meds da lavur sco informatica, tecnica e material da biro. L'UFEL fa er servetschs per la publicitad: el stampa e venda texts da lescha ed ordinaziuns e producescha il passaport per tut las Svizras e tut ils Svizzers.

Dapi ch'è vegnida construida il 1857 cun la chasa dal Cussegl federal a Berna l'emprim edifiziu dal stadi federal – quella giada finanziada da la vischnanca politica da Berna – è l'inventari s'augmentà sin 2600 immobiglias en Svizra ed a

l'exteriur. Lattiers tutgan chasas da biros nunspectacularas per l'administraziun, però er ils edifizis re-

presentativs da la Confederaziun enturn la Chasa federala sco er ambassadas che representan la Svizra en tut il mund.

L'UFEL mantegna questa substanza architectonica, l'adatta als basegns modifitgads e l'engrandescha sche necessari. Ch'ìls meds che stattan a disposiziun per quel intent vegnan impundids a moda economica, ecologica e cun responsabladad sociala è ina da las sfidas permanentas. Ma er l'auta qualitat creativa è ina finamira impurtanta; las generaziuns futuras vegnan a mesurar nossas prestaziuns a maun da nossas construcziuns. L'UFEL ha damai er in'incumbensa culturala ed ina responsabladad istorica. Numerusas construcziuns da la Confederaziun en monuments architectonics prezios ch'ins vul mantegnair e tgirar per la posteritad, uschia ch'els satisfan sco testimonis da ses temp als basegns dal temp odiern.

A l'entschatta na construiva la Confederaziun betg senza

L'emprim edifiziu che vegn erigi per la Confederaziun è la chasa dal Cussegl federal a Berna (oz Chasa federala vest). L'edifiziu construì a fin il 1857 n'alloschescha betg mo il Cussegl federal, mabain er las duas chombras dal parlament e l'entira administraziun. Gia avant che Berna vegn tschernida sco chapitala federala è la vischnanca politica da Berna s'obligada d'eriger ils edifizis sin agen quint.

Durant ils emprims decennis da la Confederaziun moderna han ils chantuns la responsabladad d'alloschar las instituziuns federalas sin lur territori. Tuttina exista gia il 1848 in departa-

ment da posta e da construcziun (l'antecessur dal DATEC odiern). Il 1860 vegn il sector da construcziun separà da quel ed integrà en il DFI, quai resta uschia fin il 1999.

Cun la revisiun totala da la Constituiziun federala survegn la Confederaziun il 1874 l'incumbensa da construir e d'administrar senza ses edifizis. Per quest intent divide la Confederaziun il 1888 la partiziun da construcziun en trais parts: la Direcziun da las construcziuns federalas, l'inspecturat superiur responsabel per la construcziun da vias e flums e la Chanzlia da construcziun. La Direcziun da las construcziuns federalas è damai stada l'origin da l'UFEL dad oz. Quella giada era la direcziun responsabla per tut las construcziuns federalas, damai er per las staziuns ed ils edifizis da posta.

In inschigner sco emprim directur

A la testa da la Direcziun da las construcziuns federalas na designescha il Cussegl federal betg in architect, mabain l'inschigner Arnold Flükiger da Huttwil. Il 1891 daventa l'antieru architect da la citad da Winterthur e maister constructur da Son Gagl Theodor Gohl adjunct dal directur. Sco schefarchitect è el 18 onns responsabel per ils projects. El construescha a Berna l'Archiv federal e la Munaidaria federala e numerus edifizis da posta en tut il pajais, per exempel a Glaruna, Herisau, Zug, Frauenfeld, Cuir e Lugano. Qua tras dat el a la Confederaziun ina fatscha architectonica er ordaifer la chapitala federala e caracterisescha la noziun «architectura federala».

Arnold Flükiger è passa 30 onns directur. Ses successurs a partir dal 1921 en tuts architectes: l'emprim Oskar Weber che lavura gia dapi il 1893 sco architect en la direcziun e che s'avanza fin al schefarchitect. Ses successur il 1925 è Léon Jungo, fin là architect chantunal da Friburg. I suondan quatter ulteriurs architectes a la testa da la direcziun: Jakob Ott, Max von Tobel, Jean-Werner Huber e Niki Piazzoli.

Ils onns 1980/90: projects ambizius en la critica

Il 1980, durant il temp d'uffizi da Jean-Werner Huber, mida la Direcziun da las construcziuns federalas ses num en Uffizi da construcziuns federalas (UCF). Quel è dividi en tschintg circuls da construcziun e vinavanz suttaless al DFI. La midada succeda en il rom d'ina refurma d'administraziun ch'ha per consequenza numerusas midadas da num da departaments, uffizis, partiziuns e direcziuns. Quai signifitgescha er per l'UCF blera lavur: novas inscripziuns sin tut ils edifizis da la Confederaziun – e quai senza credits supplementars, sco quai che Huber, il directur da l'uffizi, deplorescha.

Medemamain ils onns 1980, cur ch'ìls parlamentaris sa lamentan da cundiziuns da lavur manglusas en l'edifiziu dal parlament, incumbensescha ina cumissiun dal Cussegl nazional quatter architectes d'elavurar in studi da project. Il project da Mario Botta cun in fundament che tanscha da la terrassa federala lunsch viador en la spunda da l'Aara ha in grond resun en la cumissiun – e chaschuna gronda agitaziun en la publicitad. La tgira da monuments sa dosta cunter l'intervenziun massiva en in lieu talmain sensibel dal Patrimoni mundial da l'UNESCO ed ils architectes accentueschan ch'in project uschè grond e prestigius na possia betg vegnir surdà cun in mandat direct. Il sboz da Botta vegn damai spert mess en il truclet dals projects betg realisads. Ina disditga totala!

Er uschiglio è l'uffizi adina puspè stà confruntà da quel temp cun dumondas criticas, oravant tut pervi dals auts custs

Il mantegniment dals edifizis represchentativs da la Confederaziun a Berna furma ina sfida tut aparti.

FOTO: PD

da construcziun. L'edifiziu d'administraziun «Titanic II» a la Mombijoustrasse a Berna (1997) è il bajetg cun ils pli chars plazs da lavur che la Confederaziun ha erigi. E da l'edifiziu da la SPF a la Clausiusstrasse a Turitg (1994/98) vegni ditg ch'in unic element per la protecciun cunter il sulegl da la fatschada haja custà tant sco in VW Golf.

Da l'UCF a l'UFEL

En il rom d'ina refurma da l'administraziun il 1999 divide la Confederaziun l'UCF en trais parts ed externalisescha duas da quellas: la responsabladad per ils edifizis, stabiliments e terrens da l'armada surpiglia l'Armasuisse en il Departament federal da defensiu, protecciun da la populaziun e sport (DDPS); las immobiglias da las duas Scolas politechnicas federalas e da lur instituts da perscrutaziun stattan dapi lura en la cumpetenza dal Cussegl da las scolas politechnicas federalas. Il davos terz da l'antieru UCF cumpiglia las construcziuns federalas civilas en Svizra ed a l'exteriur. Quest sector da construcziun vegn reuni cun la Centrala federala per stampats e material (CFSM) e differents posts da stab da la Confederaziun en il nov Uffizi federal per edifizis e logistica (UFEL). Il nov uffizi vegn dischlocà dal Departament federal da l'intern (DFI) en il Departament federal da finanzas (DFF). Quai è bain stà ina mesira prudenta, uschia era numnadamain il diever spargnus dals meds integrà en l'ADN da l'uffizi.

Sco emprim directur dal nov uffizi elegia il Cussegl federal Gustave Ernest Marchand, in inschigner da construcziun ch'ha studegià a la SPF a Turitg e doctorà a l'EPFL a Losanna. Surtut ils architectes en fitg sceptics: in inschigner per la fatscha architectonica da la Svizra uffiziala? Il directur uffizial na projectescha dentant betg sez, mabain procura – ensemen cun ses collavurats – che spezialists externs surpiglian questa lavur e realiseschian ils projects a moda cumpetenta. El n'ha betg in'incumbensa architectonica, mabain organisatorica.

Gronda incumbensa en il center

Las relaziuns da construcziun en il center dal manaschi politic ed administrativ da la Chasa federala han occupà vinavant l'UFEL. Suenter ch'il project Botta ha fatg naufragi, n'han ins creà gnanc in meter quadrat dapli surfatscha. Ils parlamentaris ston star da stretg sco avant ed ils schurnalists en alloschads en l'edifiziu dal parlament en chabgias senza fanestras – en il «cave» betg pli admissibel tenor il dretg da lavur. Las installaziuns sanitaras ed electricas ed ils stgaudaments da las immobiglias en per part passa tschient onns vegls. Il «Bernerhof»

n'è betg mo memia stretg, en cas d'incendi fiss el er ina ristga da segirezza. E sin la Piazza federala parcheschan anc adina in auto sper l'auter – ina situaziun unica en tut il mund ed ina ristga da segirezza.

Cur che Marchand entra en uffizi è ina da sias finamiras da sanar las chasas federalas e l'edifiziu dal parlament. Quai tuna raschunaivel ed è necessari, ma la sceptica è gronda: «La sanaziun da l'edifiziu dal parlament? Ina missiun suicidala per il directur da l'uffizi!», din tschertas persunas en l'uffizi. Auters na dattan nagina schanza a la realisaziun da la Piazza federala concepida da nov e libra d'autos. Per ils schurnalists èsi ina dumonda d'existenza, sch'els dastgan restar en l'edifiziu dal parlament, per ils collavurats dals departaments percenter ina dumonda da prestige da restar en il center: «Jau stoss adina pudair cuntanscher immediat il schef dal departament!»

Cuntanschi la finamira!

Ils pli gronds obstachels ch'il directur cun ses collavurats en l'UFEL ston surventscher n'èn betg adina da natira architectonica u finanziaria, mabain umana. Ins na renunzia betg gugent a sias di-sas. I dovra buns arguments, gronda lavur da persuader e perseveranza. In decenni e mez suenter avair stgaffi il nov Uffizi federal per edifizis e logistica po la Confederaziun constatar cun cuntententscha: la finamira è cuntanschida! L'edifiziu dal parlament, la Piazza federala ed ils edifizis federals en ses conturn respleschian en nova glischor ed èn daventads in attirasguard en la chapitala federala.

L'UFEL na sa fatschenta dentant betg mo cun talas perlas architectonicas, mabain oravant tut cun ils nundumbravels plazs da lavur da l'administraziun federala fitg sparpagliads. Anc ils onns 1980 è la decentralisaziun da l'administraziun in grond tema. Qua tras vulan ins integrar pli fitg la Svizra franzosa en l'administraziun. Suenter blers onns da discussiun transferech'ins trais uffizis da Berna a Neuchâtel, Bienna e Grenchen. Ma il concept ha cunfins. Per bleras unitads d'administraziun èsi indispensabel d'esser en la vischinanza dal schef u da la scheffa dal departament.

En la strategia d'immobiglias «Concept d'alloschament CA 2006» che l'UCF da lezza giada ha deliberà il 1997, n'è betg pli la decentralisaziun la finamira, mabain la reducciun da la gronda cumpart da locaziun. Cun questa strategia stat la Confederaziun en cuntradiziun cun bleras interpresas privatas che vendan lur immobiglias per liar uschè pauc chapital sco pussaivel. La Confederaziun percenter vul reducir ils custs

currents e preferescha perquai la proprietad. Da 14 700 plazs da lavur da la Confederaziun en la regiun da Berna èn da quel temp mo 60 pertschient alloschads en atgnas immobiglias. Plinavant vul il CA 2006 reducir ils lieus da lavur da 200 sin 100.

Dar in bun exempel

La cifra finala da plazs da lavur prognostigada cuntansch'ins gia il 1998. Il 2004 vegn damai deliberà – uss gia sut l'egida da l'UFEL – in nov concept d'alloschament: il concept d'alloschament 2012 (CA 2012). Quel definescha sis lieus ordaifer il center da la citad, nua che l'administraziun federala duai vegnir extendida: en la citad da Berna èn quai la Fellerstrasse ed il Guisanplatz, en l'aglomeraziun a Liebfeld, Wäbern, Ittigen e Zollikofen.

Per realisar questa strategia – la pli nova versiun, CA 2024, datescha dal 2011 – vul ins gruppar uffizis federals tenor departaments, u crear connexs tematics che cumpiglian plirs departaments. Ils novs edifizis vegnan per il solit erigids per in utilisader specific, èn dentant concepids uschia ch'els sa latschan nizzegiar a moda polyvalenta. Perquai vul l'UFEL construir edifizis uschè gronds sco pussaivel, ils quals el affitta alura inclusiv il mobigliar a las unitads d'administraziun. Uschia pon ins midar localitads senza problems. Ultra da quai permettan novs edifizis da realisar concepts da biro actuals, damai structures avertas che spargnan piazza empè dals biros singuls usitads.

La dischlocaziun dals plazs da lavur or dal center en la periferia ha er la mira da distgargiar ils edifizis en il conturn da la Chasa federala per pudair alloschar là a moda adequata las funcziuns liadas al lieu. Igl è chapibel ch'ìls collavurats pertutgads n'han betg grond plaschair da questas midadas. Ma i na dat betg tantas desditgas sco quai ch'ìls responsabels per il personal avevan tema ch'i dettia. Er l'UFEL banduna il 2010 il center da la citad da Berna e prenda alloschi en il quartier da Bümpliz. L'Uffizi federal per edifizis e logistica dat damai in bun exempel: el prenda alloschi en la periferia e banduna ils biros singuls. Strategias funcziuneschan il meglier, sche lur creaders las applitgeschan sez.

La presentaziun:

Dossier «Uffizi federal per edifizis e logistica».

Dapli infurmaziuns:

chatta.ch/?hiid=4572
www.chattà.ch

En ina publicaziun complessiva ha l'UFEL documentà il 2016 l'istorgia da las construcziuns federalas.